

Náučný chodník Históriou baníctva v Hnilčíku

Kraj:	Košický
Okres:	Spišská Nová Ves
Geomorfologická jednotka:	Volovské vrchy
Geologická jednotka:	gemerské pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	trasa A - bus Hnilčík, Zajac trasa B - bus Hnilčík, cesta Bindt a pešo 0,4 km chodníkom na východ na rázcestie Bindt, Šuferland trasa C - bus Hnilčík, Kira trasa D - bus Hnilčík, Zimná dolina
Východisko:	Hnilčík, rôzne bus zastávky (pozri vyššie „Prístup“)
Trasy:	trasa Roztoky - A: Hnilčík: zastávka bus Zajac - dolinou Ráztoky - štôlna Ludmila trasa Bindt - B: Hnilčík: turistické rázcestie Bindt, Šuferland - baňa Bindt - baňa Karol - turistické rázcestie Bindt, Šuferland trasa Cechy - Gretla - C: Hnilčík: zastávka bus Kira (rázcestie Cechy) - baňa Štolvek - Cechy - rázcestie Gretla - Gretla a späť - zastávka bus Kira (rázcestie Cechy) trasa Železný potok - D: Hnilčík: zastávka bus Zimná dolina - po štátnej ceste č. 546 - bus Hnilčík, Zajac

Dĺžka, prevýšenie:	A - 2,5 km, prevýšenie 173 m B - 4 km, prevýšenie 222 m C - 6 km, prevýšenie 180 m D - 4,3 km, bez prevýšenia (opačným smerom 166 m)
Čas prechodu:	individuálny podľa zvolenej trasy (1,5 - 3,5 h)
Počet zastávok:	A - 5, B - 7, C - 7, D - 6
Náročnosť:	nenáročné až stredne náročné trasy

Zameranie chodníka: banícke, historické

Typ chodníka: samoobslužný, trasy A a D - líniové, trasy B a C - okružné, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa A vedie súbežne so zelenou, trasa B čiastočne so žltou a zelenou a trasa C čiastočne s modrou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2009 - 2012; ? doplnky

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave, niektoré vyblednuté (2022).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obecný úrad Hnilčik, Hnilčik 38, 053 32 Hnilčik, tel. 053 / 4494 103; Občianske združenie Hnilčik pre prítomnosť, pre budúcnosť, tel. 0903 243 349, 0904 630 058

Poznámky: (1) Všetky štyri trasy sa dajú navzájom prepojiť a absolvovať spolu v jednom kuse ako okružná trasa z/do východiska trasy A (bus zastávka Hnilčik, Zajac), dlhá zhruba 22 km so značným prevýšením (vyše 800 m). (2) Trasa Železný potok (D) vedie po štátnej ceste č. 546 a jej informačné panely sú umiestnené v autobusových zastávkach. (3) Trasu A je možné dodatočným miestnym značením upraviť na rôzne okruhy či dlhší líniový variant k náučným trasám C či D. (4) V mapách na informačných paneloch v teréne je vyznačená aj trasa Po dobývkach Hrubej žily (E), ktorá zatiaľ nebola realizovaná (2022). (4) Informačné panely náučného chodníka v teréne dopĺňajú rôzne iné náučné tabule.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Odporúčame spojiť s návštevou Banského skanzenu Hnilčik a štôlne Ľudmila.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Hnilčik. Obec na severozápade Volovských vrchov južne od Spišskej Novej Vsi v údoliach Železného potoka a Ráztočky a ich prítokov pod Velkou Knolou (1 266 m n. m.). Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1315 v rámci osídľovania pustých či znovuosídľovania spustnutých častí panstiev po tatárskom vpáde, a to v miestach výskytu a ťažby medených (neskôr aj železných) rúd na území patriacom markušovským Mariássyovcom (spodná časť Hnilčika a Bindt) či mestu Spišská Nová Ves (ostatné osady). Horské osady tvorili okrem banských stavieb, rudu spracujúcich zariadení a ubytovní pre baníkov v blízkosti ústia štôlní aj sídla uhliarov, zberačov smoly a pastierov a mlyny. Na prelome 19. a

20. storočia sa železná ruda odvážala z častí Roztoky a Bindt dvoma úzkokoľajnými železnicami do Markušoviec na Košicko-bohumínsku trať. Baníctvo postupne v 20. – 30. rokoch 20. storočia upadalo, po druhej svetovej vojne zostali funkčné iba bane na Gretli a aj tie po roku 1989 zanikli. Aktuálnu administratívnu podobu obec nadobudla postupným zoskupovaním bývalých baníckych osád v roku 1961, ktoré tvoria jeho časti (Dolný Hnilčík (Jerohuta), Chotár, Roztoky, Gezwäng, Zimná dolina, Furmanec, Cechy, Štolvek, Bindt). Počtom obyvateľov nevelká obec sa snaží orientovať na cestovný ruch (lyžiarsky vlek, banícky skanzen, sezónne ubytovacie možnosti, plán výstavby rekreačného centra). V obci je niekoľko národných kultúrnych pamiatok, napr. dom riaditeľa banského závodu či budova banskej a lesnej správy (obe zo 70. rokov 19. storočia) a budova materskej a obecnej ľudovej školy v Dolnom Hnilčíku (Jerohuta; z roku 1939). K ďalším pozoruhodnostiam baníckej histórie obce patria predovšetkým: banícka kolónia v Roztokách, početné odvaly s pestrou škálou minerálov, zvyšky viaduktu a tratí banskej úzkokoľajnej dráhy z Roztok a Bindt do Markušoviec, pozostatky pražiacich pecí a banské odvaly v Bindte a viaceré staré štôlne.

Banský skanzen v Hnilčíku. Sústava objektov v obci Hnilčík prezentujúca od roku 2013 obecnú históriu, materiálne dedičstvo predkov, geologickú stavbu a živú prírodu a predovšetkým históriu baníctva a spracovania miestnych rúd. Pozostáva z múzejnej expozície umiestnenej v časti budovy obecnej školy v blízkosti obecného úradu (v miestnej časti Jerohuta), podzemnej banskej expozície v štôlni Ludmila (v časti Roztoky), bývalom sklade výbušnín z konca 19. storočia, a štyroch trás náučného chodníka. V múzeu na schodišti do poschodia a v štyroch výstavných miestnostiach sú o. i. fotografie baní a pamiatkových budov obce od Miloša Greisela a v roku 2018 inovované expozície miestnych dejín, významných osobností – za najvýznamnejšiu je považovaný básnik, publicista, lokálny historik František Hadri-Drevenický –, predmetov z domácnosti, prírody, najmä miestnych minerálov a hornín, ale aj izba typickej hnilčíckej domácnosti prvej polovice 20. storočia, expozícia ľudových remesiel, prípravy jedál, uhliarstva a včelárstva. Otvorený je rozdielne v letnej a zimnej sezóne, prípadne podľa dohody (tel. 0903 243 349).

Prírodná rezervácia Muráň. Chránené územie západne od Hnilčíka vo vrcholovej časti a na svahoch vrchu Muráň (1 260 m n. m.) vo Volovských vrchoch na ochranu zachovalých zväčša pôvodných jedľových a jedľovo-smrekových lesov pralesného charakteru. Z juhu na ňu nadväzuje v oblasti Veľkej Knoly (1 266 m n. m.) **chránený areál Knola** vyhlásený na ochranu hodnotných hôlnych porastov, pramenísk, skál a fragmentov pôvodných lesov s mnohými ohrozenými a chránenými druhmi rastlín a živočíchov, napr. hlucháňom. Rezervácia Muráň je zároveň územím európskeho významu Muráň a obe chránené územia sú súčasťou chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Volovské vrchy. Rozľahlé, až 70 km dlhé a vyše 30 km široké pohorie východo-západného smeru na juhu východného Slovenska zhruba medzi Dobšinou, Rožňavou, Medzevom, Košicami, Margecanmi, Krompachmi, Spišskou Novou Vsou a Dedinkami. Susedí na juhu s Revúckou vrchovinou, Rožňavskou kotlinou, Slovenským krasom a Košickou kotlinou, na severe s Čiernou horou, Hornádskou kotlinou a Slovenským rajom (podcelkom Spišsko-gemerského krasu) a na západe krátko so Stolickými vrchmi. Má komplikovanú vrásovo-zlomovú štruktúru i geologickú stavbu, v ktorej prevládajú paleozoické slabo premenené horniny (fylity, paleovulkanity) s výskytom železných a polymetalických rúd, sadrovca, magnezitu. Pri severnom a východnom okraji sa vyskytujú mezozoické vápence a dolomity (Galmus a oblasť okolo Folkmarskej skaly a Červenej skaly). Pomerne na veľkej ploche presahuje nadmorská výška 1 000 m, najvyšším je vrch Skalisko (1 293 m n. m.) v masíve Volovca v juhozápadnej časti pohoria severne nad Čučmou. Prevláda hornatinový, hladko modelovaný reliéf, len okolo Hnilca a Belej sa vytvorili širšie doliny až brázdy s miernejšie rezaným (podvrchovinným) reliéfom (Hnilecké podolie, Hámorská brázda). Zhruba rovnobežne so severnou hranicou pohoria naprieč – medzi Dedinkami a Margecanmi – preteká Hnilec hlbokou členitou dolinou, pozdĺž severnej hranice pohoria tečie Hornád, vo vnútri pohoria pramení napr. Bodva. Prevažne zalesnené pohorie s

nevelkými pôvodne baníckymi sídlami križuje viacero cestných komunikácií vysoko ležiacimi sedlami (Dobšinský kopec, Grajnár, Súľová, Úhornianske sedlo, Štóske sedlo) a prechádza ním (dolinou Hnilca) železničná trať Červená Skala - Margecany.

Názvy obsah informačných panelov

Panely v teréne sú označené poradovými číslami v rámci jednotlivých štyroch trás.

Trasa Roztoky (A1 - A5)

1. Zajacov mlyn (Jerohuta)
2. Štación
3. Bývalý areál bane v Roztokách
4. Baníctvo na vrchu Borovniak (Stammberg) - Štôľňa Ernest, sklad výbušnín a pingy Hrubej roztockej žily
5. Štôľňa Ľudmila

Trasa Bindt (B1 - B7)

1. Šuferland
2. Centrum Bindtu, kostolík, banská zvonička
3. Štôľňa Martin Svätotrojičná, areál úpravne
4. Úpravne a pražiacie pece dvoch banských spoločností, banská železnička Bindt - Markušovce, lanovka do Nálepky
5. Areál správnych budov Albrechtovskej spoločnosti, staré banské štôľne - 1
6. Staré banské štôľne - 2
7. Lapková - Pingová žila

Trasa Cechy - Gretla (C1 - C7)

1. Kira a Cechy
2. Štolvek
3. Baňa Filip-Jakub
4. Suchý vrch - vyhliadka
5. Gretla
6. Stará obchodná cesta
7. Bývalý prepriahací hostinec (hostinec Furmanec)

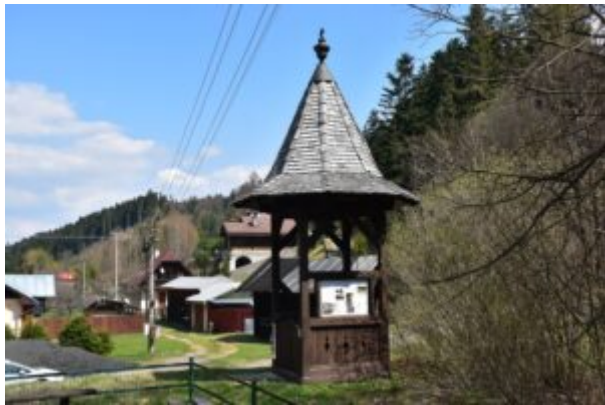
Trasa Železný potok (D1 - D6)

1. Zimná dolina
2. Gezwäng
3. Nad kostolom
4. Kostol
5. Chotár
6. Bindtnianska cesta - Nižný Rinnergang

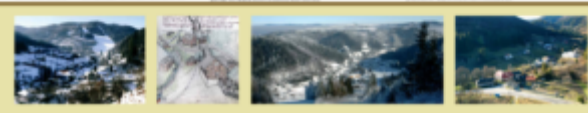

**NÁUČNÝ CHODNÍK HISTÓRIOU BANÍCTVA V HNILČÍKU
TRASA ROZTOKY**

ZÁČNOK MLYN ŽEROUŤA

O

**NÁUČNÝ CHODNÍK HISTÓRIOU BANÍCTVA V HNILČÍKU
TRASA ROZTOKY – A2**

STACION

P

**NÁUČNÝ CHODNÍK HISTÓRIOU BANÍCTVA V HNILČÍKU
TRASA BINDT – B1**

SUTERLAND

- LEGENDA
● MÍSTO OKENIA KROMAČELI NABÍJE SUŠIVINE/ŠNEHU/CESTY - D BAŇA BIZETSKY BYTALÉ VÝZNAKÉ CENTRÁ ODPŮVA NA ŽELEZNIČKA A MEDVĚTICH ROK - horoiták (Horoiták) MĚSTĚ LOKALITY - MŮKAVY A HISTORICKY MĚK ----- VISUZE LAROVY ◆ BYTALÉ OPŮVANE ROK ▲ BYTALÉ MŮTY A PŮKŮVANE ROK ○ BANĚK, TECHNICKÉ A BĚ PŮKŮV	- ABCD TRASY GEOMONSTRYCH NĚČIČKA OKENĚK 11 MĚSTO ŽIČENĚ TRASY NĚČIČKA OKENĚ TRASA PŮKŮVANE 12 MĚSTO ŽIČENĚ TRASY NĚČIČKA OKENĚ TRASA BĚKŮV 13 MĚSTO ŽIČENĚ TRASY NĚČIČKA OKENĚ TRASA ČIČKY - GĚTĚLA 14 MĚSTO ŽIČENĚ TRASY NĚČIČKA OKENĚ TRASA PŮKŮV ŽELEZ. PŮKŮV

